

Sygn. akt II Ca 599/13

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Monika Kośka**

Sędziowie: **SO Marek Boniecki (spr.)**

SO Barbara Dziewięcka

Protokolant: protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 lipca 2013 r. sprawy

z wniosku H. K.

z udziałem L. K., K. K. i W. K.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestnika L. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Skarżysku - Kamiennej

z dnia 20 lutego 2013 r., sygn. akt I Ns 544/12

postanawia: oddalić apelację.

Sygn. akt II Ca 599/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawca H. K. domagał się stwierdzenia, że spadek po J. K., zmarłym (...)nabyli na podstawie ustawy: żona Z. K. oraz dzieci: H. K., K. K., W. K. i L. K., zaś wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne odziedziczyła żona Z. K.. Jednocześnie wniósł o stwierdzenie, że spadek po Z. K. (1), zmarłej (...)r. nabyły na podstawie ustawy dzieci: H. K., K. K., W. K. i L. K..

Uczestnicy K. K. i W. K. przyłączyli się do stanowiska wnioskodawcy, zaś uczestnik L. K. w zakresie dziedziczenia gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po J. K., wniósł o stwierdzenie jego nabycia przez Z. K. i L. K. po 1/2 części.

Postanowieniem z dnia 20 lutego 2013 r. Sąd Rejonowy w Skarżysku-Kamiennej stwierdził, że spadek po J. K. synu, zmarłym dnia (...)r. w drodze dziedziczenia ustawowego nabyli: żona Z. K. w 1/4 części oraz dzieci H. K., W. K., L. K. i K. K. po 3/16 części każde z nich (pkt I); stwierdził, że wchodzące w skład spadku po J. K. gospodarstwo rolne o powierzchni (...)ha położone w S. nabyli żona Z. K. w 1/4 części oraz dzieci H. K., W. K., L. K. i K. K. po 3/16 części każde z nich (pkt II); stwierdził, że spadek po Z. K. z, zmarłej dnia (...)r. w S. w drodze dziedziczenia ustawowego nabyły dzieci: H. K., W. K., L. K. i K. K. po 1/4 części każde z nich.

Sąd Rejonowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, z którego wynika, że J. K. zmarł w dniu (...)r. w S., gdzie przed śmiercią stale zamieszkiwał. W dacie śmierci był żonaty z Z. K., z którą miał czwórkę dzieci: H. K., W. K., L. K. i K. K.. Innych dzieci nie miał. Nie sporządził testamentu. W skład spadku po J. K. wchodzi gospodarstwo rolne o powierzchni (...)położone w S.. Z. K. zmarła w dniu (...)r. w S., gdzie przed śmiercią stale zamieszkiwała. Zmarła jako wdowa; innych dzieci nie posiadała. Nie sporządziła testamentu. Gospodarstwo rolne wchodzące w skład spadku po J. K. i Z. K. składa się z kilku działek, których część położona jest przy ul. (...), gdzie spadkodawcy do swej śmierci mieszkali, zaś druga część działek położona jest przy ul. (...). J. K. uprawiał należące do niego gospodarstwo aż do swej śmierci. W pracy na tym gospodarstwie J. K. pomagała żona i dzieci, które choć w 1990 r. były już dorosłe, pracowały zawodowo i miały własne rodziny, pomagały rodzicom. Na działce znajdującej się przy ul. (...), na której znajdowała się część uprawna, poza spadkodawcami mieszkał tylko uczestnik L. K. z żoną. Pomimo tego, że rodzeństwo, poza L. K., nie mieszkało w domu rodzinnym, pomagało rodzicom w pracach polowych. Na części działki przy ul. (...)rosły jabłonie i truskawki.

W poczynionych powyżej ustaleniach faktycznych, przywołując przepisy art. 931 §1 k.c., art. 1059 k.c. oraz art. 677 §2 k.p.c., Sąd Rejonowy przyjął, że w dacie śmierci J. K. w spadkowym gospodarstwie rolnym pracowali zarówno żona spadkodawcy, jak i wszystkie jego dzieci. Pomimo tego bowiem, że wszyscy spadkobiercy pracowali zawodowo, stale pomagali w pracach polowych w gospodarstwie należącym do rodziców. W związku z tym Sąd pierwszej instancji przyjął, że wszyscy oni są uprawnieni do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w takich samych częściach, jak nabyli spadek po ojcu. Natomiast w dacie śmierci Z. K. nie obowiązywały już przepisy dotyczące odrębnego orzekania w przedmiocie wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł uczestnik L. K., zaskarżając go w punkcie II i zarzucając mu:

- 1) naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 1059 punkt 1 k.c.,
- 2) istotny błąd w ustaleniach faktycznych mający bezpośredni wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia,
- 3) niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych, mających istotne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia tej sprawy.

Wskazując na powyższe, uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w części dotyczącej punktu II poprzez stwierdzenie, że wchodzące w skład spadku po J. K. gospodarstwo rolne o powierzchni (...)ha, położone w S. nabyli z mocy ustawy żona Z. K. w oraz uczestnik L. K. po 1/2 części lub alternatywnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uznania za zasadne zarzutu błędnych ustaleń faktycznych Sądu I instancji oraz zarzutu niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych mających istotne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia tej sprawy, które prowadziłyby do naruszenia dyspozycji art. 1059 k.c. Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, z których wyprowadził trafne wnioski. Sąd Okręgowy w całości je podziela. Apelacja w swej zasadniczej osnowie stanowiła w istocie polemikę z oceną zebranego materiału dowodowego, nakierowaną na uzyskanie korzystnego dla siebie rezultatu procesowego. Była to polemika dowolna i bezskuteczna, bowiem ocena dowodów należy do atrybutów nie strony, lecz sądu orzekającego, który w tym wypadku nie nadużył swobody przyznanej mu w art. 233 §1 k.p.c.

Na wstępie rozważań apelacyjnych wskazać należy, iż w ocenie Sądu Okręgowego, z uwagi na niekonstytucyjność przepisu art. 1059 k.c. nałożone w nim warunki limitujące dziedziczenie gospodarstw rolnych przez spadkobierców ustawowych winny współcześnie podlegać interpretacji liberalnej w dążeniu do zachowania w stopniu możliwym do osiągnięcia priorytetowych wartości w postaci sprawiedliwości społecznej i równości wobec prawa. Ich wykładnia

w zmienionych warunkach ustrojowych nie może prowadzić do realizacji zdezaktualizowanych zadań, którym wedle zamysłu dawnego ustawodawcy miała służyć omawiana regulacja prawna. Należy zauważyć, iż w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest rozszerzające podejście do wykładni szczególnych kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstw rolnych (postanowienie z 4 października 2002 r., III CKN 135/01, LEX nr 57229, postanowienie z 2 czerwca 2005 r., III CK 597/04, LEX nr 602263).

Stosownie do treści obowiązującego w dacie otwarcia spadku po J. K.art. 1059 k.c. spadkobiercy dziedziczyli z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku stale pracowali bezpośrednio przy produkcji rolnej, mieli przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, byli małoletni bądź też pobierali naukę zawodu lub uczęszczali do szkół albo gdy byli trwale niezdolni do pracy. Słusznie uznał Sąd Rejonowy, że wnioskodawca i wszyscy uczestnicy - dzieci spadkodawców - byli uprawnieni do dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego. Wprawdzie zarówno wnioskodawca, jak i uczestnicy pracowali także poza gospodarstwem rolnym w zawodach niezwiązanych z prowadzeniem gospodarstwa, jednakże pomagali rodzicom w pracach polowych. Pomoc tę w okolicznościach niniejszej sprawy uznać należy za stałą pracę w rozumieniu powołanego przepisu. Sąd I instancji nie negował okoliczności, że na działce położonej przy ul. (...)pracował jedynie L. K., jednakże pozostała trójka rodzeństwa także miała swój udział w pracach w gospodarstwie rolnym J. K.. W jego skład wchodziła bowiem również działka przy ul. (...), na której pracowali H. K., W. K.i K. K.. Zeznania wnioskodawcy i uczestników dotyczące ich pracy na działkach przy ul (...)znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadków. Charakterystyczne jest, iż świadkowie w zależności od tego gdzie zamieszkują mają wiedzę jedynie na temat działek znajdującej się w ich sąsiedztwie, bądź przy ul. (...), bądź też przy ul. (...). Jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy wielu z nich w ogóle nie wiedziało, iż w skład gospodarstwa rolnego J. K.wchodziły działki znajdujące się przy dwóch ulicach miasta, a jeżeli nawet wiedzieli, to nie mieli wiedzy na temat osób uprawiających działkę, która nie znajdował się w ich sąsiedztwie. Świadek J. B., mieszkający przy ul. (...)w S.zeznał, iż widział H. K., W. K.i K. K.pracujących w sąsiadującym z nim gospodarstwie rolnym po J. K.. Wnioskodawca i uczestnicy pracowali przy żniwach oraz zbiorach ziemniaków. Sąsiadująca bezpośrednio z działkami stanowiącymi gospodarstwo rolne po J. K.W. S.zeznała, iż widziała pracujących na tym gospodarstwie H. K.iK. K., którzy uprawiali warzywa i ziemniaki. A. B.zeznał, iż około 1990 roku H. K., W. K.i K. K.uprawiali działki przy ul. (...). Także K. S.zeznał, iż działki przy ul. (...)była bardzo intensywne uprawiane do początku lat 2000. Zeznania świadków dowiodły zatem, że H. K., W. K.i K. K.pracowali na tej części gospodarstwa rolnego wchodzącej w skład spadku po J. K.i Z. K., która położona jest przy ul. (...)w S.. Nadto wskazać należy, iż sam uczestnik L. K.przyznał, iż H. K.pracował w gospodarstwie rolnym swojej teściowej.

Wbrew zatem apelacji, ustalenia zaskarżonego postanowienia o wykonywaniu przez H. K., W. K. i K. K. pracy w rolnictwie, odpowiadającej warunkowi prawnemu, dysponowały wystarczającą podstawą dowodową. Skarżący niezasadnie neguje wartość dowodową zeznań z tego powodu, iż część gospodarstwa rolnego zlokalizowana przy ul. (...) składa się z kilku działek o łącznej powierzchni 0,3 ha i w jego ocenie nie nadaje się do prowadzenia produkcji rolnej. Wprawdzie art. 1058 k.c. oraz art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego za gospodarstwo rolne uznają gospodarstwo o obszarze nie mniejszym niż 1 ha, jednakże podkreślić należy, iż działki przy ul. (...) nie stanowiły odrębnego gospodarstwa rolnego. Wraz z działkami przy ul. (...) wchodziły one w skład gospodarstwa rolnego o łącznej powierzchni 1,3462 ha. Wskazywana przez skarżącego okoliczność, iż działki są niezespolone w jedną całość jest bez znaczenia dla uznania, iż stanowiły one gospodarstwo rolne. Art. 55³ k.c. definiuje bowiem gospodarstwo rolne jako grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Działki wchodzące w skład gospodarstwa rolnego nie muszą zatem stanowić zwartego obszaru gruntu. O rolniczym charakterze działki przesądza bowiem jego rolnicze przeznaczenie. Podkreślenia również wymaga, iż obszar działek wchodzących w skład spadkowego gospodarstwa determinował zakres prac, które musiały być wykonywane dla jego utrzymania. Co za tym idzie praca zawodowa wykonywana przez wszystkich – łącznie ze skarżącym – spadkobierców, nie stanowiła przeszkody do stałej pracy w spadkowym gospodarstwie, w zakresie niezbędnym do jego prawidłowego funkcjonowania.

Za prawidłowe uznać należało także oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rolnictwa. Ustalenie przez Sąd na podstawie wiarygodnych dowodów okoliczności prowadzenia produkcji rolnej (ogrodniczej, sadowniczej) na działce przy ul. (...) czyniło bezprzedmiotowym ustalenie, czy działalność taką można było prowadzić. Co więcej, wniosek dowodowy zmierzał do wyjaśnienia, czy działka ta stanowiła samodzielne gospodarstwo rolne, co było bez jakiegokolwiek znaczenia dla rozstrzygnięcia, w sytuacji ustalenia, że grunt ten stanowił część spadkowego gospodarstwa rolnego, spełniającego ustawowe wymogi obszarowe.

Ubocznie zauważyć należy, iż brak jest podstaw prawnych do wskazywania w sentencji orzeczenia konkretnego gospodarstwa rolnego, będącego przedmiotem dziedziczenia.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy oddalił apelację jako niezasadną, zgodnie z art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

SSO M. Boniecki SSO M. Kośka SSO B. Dziewięcka

Zarządzenie: odpis postanowienia z uzasadnieniem doręczyć r.pr. S. T.